Se s. 5: La deg ikke narre
10. Klemknæmisten

U. B. BERGEN
1611.9
Ms. 1568 12 76

1. april 1945.

BULLETINEN.

TORGNY SEGERSTEDT.

Med dyp smerte har det norske folk mottatt budskapet om at redaktøren av Gøteborgs Handels och Sjøfartstidning, professor Torgny Segerstedt er død.

Inntil det siste var Norges sak ham nærere enn noe annet. På dødsleiet lå han i en døs, men i en klar stund like før han døde, spurte han sin datter: "Är Norge befriad?" Datteren svarte: "Nei, inte ännu, men snart". Etter en liten pause sa Segerstedt: "Då har jag inte levad förgjäves".

Neppe noen utlending har i denne tid blitt oss så kjær som denne svenske åndshøvding. Fra okkupasjonens første dag sto han ved vår side. Uredd og kampglad reiste han frihetens og rettferdighetens fane dengang da hele Europa tiet av frykt for tyrannens vrede.

Hans skarpe penn var fryktet av alle unnfallenhetens apostler, som ingen annen kunne han avdekke de feige motiver som ofte skjulte seg bak klokskapens maske. De usleste midler ble tatt i bruk for å stoppe ham. Men han lot seg ikke stanse, han ville aldri gå på akkord med sin samvittighet.

Den frie presse står i den dypeste takknemlighetsgjeld til Torgny Segerstedt. Han viste oss at vår innsats hadde mål og mening i de tunge stunder da vi syntes at vi intet maktet. Han var ofte vår røst ut til verden, derfor vil vi alltid betrakte ham som en av våre egne.

For det fremtidige samarbeid på den skandinaviske halvøy har Torgny Segerstedts innsats vært av større betydning enn noen annen manns i denne tid. Hans navn har den samme klang i nordmenns øre idag, som Torgny Lagmanns for snart 1000 år siden. Derfor sørger Norge like meget som Sverige over Torgny Segerstedts død. Vi ville så gjerne hatt ham hos oss den dagen vi blir fri.

LUDVIG BULAND ER DØD.

Fra Tyskland kommer det triste bud at Ludvig Buland er død. Med ham er en av arbeiderreisningens beste menn gått bort. Som mangeårig formann i Norsk Jernbaneforbund og nestformann i Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon i okkupasjonens første tid viste han en rak og norsk holdning. Da fienden september 1941 innførte unntagelsestilstand og slo til mot en rekke norske organisasjoner, ble Buland et av de første ofrene. Han ble dødsdømt, men benådet til livsvarig tukthus og sendt til Tyskland.

Hele det norske folk sørger over tapet av denne høyreiste arbeiderrepresentant.

Svensk intervensjon eller frivillig hjelp!

I dag kom meldingen om at amerikanske styrker har gått over Elben. Om kort tid vil de allierte hærer fra øst og vest møtes, og dermed er den store krig slutt i Europa; men vi må være forberedt på at isolerte grupper av tyskere fremdeles vil fortsette kampen.

Spørsmålet blir da: Hva med oss? Vil vi få en kapitulasjon i rolige former, eller vil de fanatiske partimenn tvinge igjennom at Norge skal forsvares hensynsløst fra by til by, og fra dalføre til dalføre til landet ligger som et stort Finnmark. Vi kan også tenke oss andre alternativer som ikke er stort hyggeligere. Vi kan få et indre tysk oppgjør mellom dem som vil kapitulere og dem som vil fortsette motstanden, og den tyske disiplin kan bryte sammen, slik at vi får kaos, med plyndring og planløs ødeleggelse.

Vi kan ikke under slike forhold regne med hurtig hjelp fra våre allierte. En invasjon i Norge er en krigsoperasjon i stort format. Den vil måtte ta uker å forberede og utføre. Den eneste makt som kan gi hurtig hjelp, er Sverige, og mange setter sin lit til

svensk intervensjon. Vi tror også det ville være klok politikk sett fra svensk standpunkt. Det ville bety ikke så lite for Sveriges stilling i den nye verden som skal bygges opp, om det svenske folk skulle spille tilskuerens rolle, mens Norge gikk under. Det ville bety svært meget for det fremtidige naboforhold i Norden, og også Sverige ville bli skadelidende, politisk og økonomisk, om Norge skulle bli så sterkt utarmet at vår levestandard ble tvunget ned på øst-europeisk nivå.

Vi kan derfor ha en viss grunn til å håpe på svensk intervensjon, men det ville være farlig å bygge for meget på det. Det er sterke krefter i svensk politikk som vil holde igjen lengst mulig, og den hjelp vi kan få fra den svenske stat kan derfor, selv om den blir gitt, komme så sent at skaden allerede er skjedd. Vi må derfor stole mest mulig på oss selv. Hva har vi selv å sette inn i en slik situasjon! Vi har våre hjemmestyrker, de norske tropper i Stor-Britannia og politistyrkene i Sverige. For å sette inn de siste må vi ha den svenske regjerings tillatelse, men den regner vi å få i en slik situasjon. Det er klart at disse styrkene ikke er sterke nok til å få bukt med tyskerne, men de vil ganske sikkert kunne bevare store deler av landet fra ødeleggelse.

I tillegg til dette kan vi regne med det svenske frivilligkorpset. Dette er ganske visst ikke særlig stort for øyeblikket. Men slik som stemningen er i store deler av det svenske folk, kan vi trygt stole på at den dag det ble kjent at Norge var i ytterste nød, da ville frivilligkorpset bli kjernen i en hjelpehær på titusener. Det viktigste er kanskje likevel at den svenske regjering på denne måten kunne gi hjelp uten at Sverige formelt gikk inn i krigen, og dette kunne bli en hjelp som monnet.

vVv

K R I G S O V E R S I K T (pr. 12.4.1945).

Vestfronten. Utviklingen i vest gjennom de siste tre uker har vært fullkommen sensasjonell, og innleder uten tvil sluttfasen i slaget om Tyskland. Hele det tyske forsvar i vest er i virkeligheten brutt sammen og kan sikkert ikke reorganiseres på en slik måte at det varig formår å hindre de alliertes framrykning. Lokalt kan en nok ennå i visse avsnitt regne med hardere motstand, men det eksisterer ikke lenger noen fast front, og tyskerne har ikke på noe punkt vist seg i stand til å innlede motoffensiver av strategisk format - dels fordi de ikke lenger tilnærmelsesvis disponerer de nødvendige reserver, dels fordi deres bevegelighet er redusert til et punkt langt under den nedre grense for operativ handlefrihet; selv om der fantes tilstrekkelige styrker, ville tyskerne med sine lammede jernbaneforbindelser, sin mangel på olje og sin vergeløshet overfor luftangrep ikke kunne gjennomføre de nødvendige konsentrasjoner. Deres vestfront er falt fra hverandre i lokale motstandssentra, som bare kan sinke, ikke stanse den allierte frammarsj. Når dennes tempo er redusert noe etter påske, skyldes det sikkert også i første rekke de alliertes egne transportproblemer, som må være enorme etter den raske framrykning fra den brolØse Rhin med 8 moderne armeer, som til dels alt står 300 km. fra utgangsstillingene.

Rhinlinjen viste seg nærmest å være en fiksjon, bortsett fra ett enkelt avsnitt, mellom Ruhr og den nederlandske grense, hvor tyskerne hadde konsentrert sine hovedstyrker, angivelig 3/4 av vestarmeene. Her kom det til ganske harde kamper etter Montgomerys overgang den 23. mars, men etter mindre enn en ukes forløp var gjennombruddet en kjennsgjerning, og 21. armegruppe kunne støte vifteformet fram over den nederlandsk-nordtyske lavslette. 1. kanadiske arme og deler av 2. britiske svinget mot nord og nordvest inn over den nederlandske grense og nordover langs Ems i retning av Emden for å avskjære de tyske styrker i Nederland, som da alt hadde begynt å trekke seg tilbake. Situasjonen er ikke helt klar på dette avsnitt, men særlig etter en ny offensiv fra de kanadiske styrker i Arnhem-sektoren og landsetting av større styrker av 1. allierte flybårne arme øst og nordøst for Zuidersjøen den 7.-8. april må tyskernes muligheter for å trekke seg ut av Nederland være meget problematiske; de britiske styrker som rykker fram langs Ems er også rapportert bare 40 km fra Emden. Enten det nå er tyskernes mening helt å slippe Nederland eller de vil søke å holde ut i kystbyene ennå en tid, går det nå raskt mot frigjøringen for det hardt prøvede land som står ved randen av virkelig hungersnød, og selv om tyskerne ennå en stund kan holde "flybombe-kysten" ved Haag, blir de avskåret fra tilførsler av V-1 og V-2, slik at England blir kvitt denn plage; det har ikke vært skutt ut flyvende bomber siden 30. mars.

Montgomerys annen hovedkolonne, 2. britiske arme, støtte nordøstover gjennom Westfalen og Hannover, over Münster og Osnabrück mot Bremen, og rykker også mot Hamburg over Lüneburger Heide hvor Celle er tatt; panserspissene står nå bare 8 km fra Bremen, og truer med å avskjære både den og andre viktige tyske havner på Nordsjøkysten, med avgjørende følger både for Tysklands sjøstrategiske stilling og for forbindelsene med Norge og Danmark. Lenger sør har andre styrker av 2. britiske arme støtt vestover, forsert

ser på en rekke steder, tatt Hannover; Braunschweig er tatt av 1. amerikanske arme nørfra, og 9. amerikanske arme er kommet helt til Magdeburg. Den tredje av armeene i Montgomerys hærgruppe, den amerikanske 9., hadde som hovedoppgave å omklamre Ruhr-området fra nord; det har også lykkes den, idet den har fått samband med den amerikanske 1. arme (fra Remagen-bruhodet) ved Lippstadt. Det vil si at der er lagt en solid ring rundt Ruhr-området, og dermed er Tysklands siste store rustningssentrum og kullområde satt ut av spillet for godt, noe som vil virke lammende på hele den tyske forsvarsevne når de ikke store lagre er forbrukt - men slutten kommer kanskje før det tidspunkt er inne. I Ruhr er også betydelige tyske styrker innesluttet, bl.a. en vesentlig del av v. Models hærgruppe; man regner med opptil 100 000 mann. De blir nå etterhvert tilintetgjort under opprenskingen som bl.a. har ført amerikanerne inn i Essen, hvor Kruppverkene er besatt.

På midtavsnittet lenger øst opererer 1, 15, og 3. amerikanske arme, med utgangspunkter dels i Remagen-bruhodet, dels i nye bruhoder i Koblenz-Boppard-området, dels i bruhodet Patton opprettet i uken før påske ved Oppenheim, sør for Mainz. Tross vanskelige terrengforhold har amerikanerne her ryddet Sauerland, Nassau, Hessen og Waldeck, har forsert elvene Weser, Fulda og Werra, og til og med Elben i Magdeburgområdet, og bl.a. tatt byene Kassel, Fulda, Göttingen, Mühlhausen, Eisenach, Gotha og Weimar, og står nå umiddelbart foran Halle. I denne støtretning har de amerikanske styrker tilbakelagt over halvparten av den avstand som skilte mellom vestfront og østfront da den siste store offensiv satte inn; det er nå bare 300 km fra 3. armes stillinger i Erfurt-området til den russiske front ved Neisse-elva, og hele det sachsiske industriområde er truet.

Lenger sør har styrker av 3. og 9. amerikanske arme støtt dypt inn i det nordlige Bayern langs Main, etter erobringen av byer som Frankfurt a.M., Darmstadt, Mannheim, Hanau og Aschaffenburg, og befinner seg nå mellom Würzburg og Nürnberg. På sørflanken har 1. franske arme sluttet opp etter en overgang over Rhinen ved Speyer, har tatt Karlsruhe og Heilbronn og truer Stuttgart.

I løpet av et par uker er således på denne måte meget vesentlige deler av Vest-tyskland besatt av de allierte, under stort sett svak motstand og med små tap. Den tyske retrett har de fleste steder foregått i vill uorden, og de store fangetall tyder på at moralen holder på å gå i oppløsning. Flere dager har fangetallene ligget på 30-40 000 mann, og den 8. april ble fangetallet for 2 uker oppgitt til 351 000 mann, d.v.s. gjennomsnittlig mer enn 1000 mann i timen døgnet rundt.

Et trekk i det strategiske bilde som er meget viktig, er de kraftige støt i østlig retning som er satt inn i Mellom- og Sør-Tyskland og som truer med å dele landet i to ved en dobbeltlås over Kassel-Leipzig-Dresden og Main-linjen. Særlig når russerne igjen setter i gang en offensiv på Konjevs front, mot Neisse-linjen, vil overskjæringen snart kunne være en kjennsgjerning. Under enhver omstendighet vil en slik deling av Tyskland i to kjempe-mottier være en fordel, og ganske særlig blir det betydningsfullt i lyset av de tyske planer om å trekke seg tilbake til et Alpe-sitadell med sentrum i Salzburg-Berchtesgaden-området. Her skal være forberedt store befestningsarbeider, være nedlagt veldige depoter osv., men så vidt man vet fins her f.t. ikke annet enn mindre sikringsstyrker, og den truende avsnøring av rikets sørlige fra dets nordlige deler gjør det meget problematisk å få trukket ned til sitadellet de tyske hovedstyrker, som ennå befinner seg nord for Thüringer Wald og Erzgebirge, dels engasjert av Montgomerys armegruppe på den nordtyske slette, dels stående langs Oder-Neisse-linjen i påvente av den nye russiske offensiv. Og når ikke hovedstyrkene ned, vil den tyske plan om å føre en langt uttrukket forsvarsstrid i Alpene gå i vasken. Et felttog her sør ville - hvis tyskerne hadde kunnet løse sine forsyningsproblemer - kunnet bli brysomt nok, men hvis hovedstyrkene ikke kan føres fram, vil det bli redusert til opprenskingsaksjoner. Den siste tids utvikling på den sørlige østfront og på Italiafronten (se nedenfor), synes også å tyde på at det vil bli rettet direkte angrep på sitadellet alt i denne omgang, for ikke å gi fienden tid til en ordnet tilbaketrekning og konsolidering av stillingene her.

Luftkrigen. Det overmektige allierte flyvåpen er i den siste tid først og fremst satt inn til taktisk støtte for markoperasjonene. Den forberedende bombing av kommunikasjonene bak de tyske linjer avskar praktisk talt operasjonsområdet i vest fra det øvrige Tyskland ved lammende slag mot alle trafikk-sentra, og under selve offensiven hadde troppene på bakken en glimrende støtte av flyvåpnet, både ved direkte innsats mot de tyske stillinger, ved angrep av marsjerende kolonner i en slik utstrekning at den tyske bevegelighet ble helt lammet, ved forfølgelse av retirerende avdelinger og ved storstilte landsetninger i fiendens rygg, f.eks. 40 000 mann som ble satt ned bak de tyske linjer i samband med Montgomerys Rhin-overgang, den største operasjon av denne art som hittil er gjennomført. Det strategiske fly har særlig vært satt inn mot den tyske ubåtindustri. Mars måned brakte ny rekord i nedkastet bombelast over Tyskland: 133 000 tonn. Det allierte luftherredømme er praktisk talt absolutt; bare en sjelden gang våger Luftwaffe seg på vingene, og må da betale prisen med svære tap.

Østfronten. Mens russerne ennå holder seg i ro på midtavsnittet, Oder-Neisse-linjen, har de oppnådd meget betydelige resultater både på nord- og sørfløyen. Danzig og Gdynia falt ved månedskiftet etter harde kamper som kostet tyskerne 40-50 000 mann i falne og fanger, og den 9. april kom meldingen om at den siste motstand også i Königsberg var opphørt, idet restene av garnisonen, ca. 30 000 mann, overga seg. Tidligere hadde likvideringen av lommen sørvest for byen i løpet av to uker kostet tyskerne 80 000 falne og 50.000 fanger, og alt i alt kan en vel regne at det i den østpreussiske motti er tilintetgjort styrker på 200-250 000 mann, for en stor del virkelige elitetropper som var avdelt for å forsvare provinsen og eventuelt settes inn i et stort flankestøt nordfra mot den russiske snøplog. Et overordentlig verdifullt bytte tok russerne også i Danzig, det tyske ubåtvåpens hovedbasis, hvor de kom over hele 45 ubåter!

Vel så oppsiktsvekkende har utviklingen vært på sørfløyen, den ungarske front. Her bød tyskerne lenge en meget hårdnakket motstand, antagelig for å sperre denne innbruddsvei til Alpefestningen; men i påsken brøt også denne front sammen for dem under et kraftig dobbeltstøt fra Tolbuchins og Malinovskis "fronter". I løpet av noen få dager ble tyskerne kastet helt ut av Ungarn (og mistet her bl.a. viktige stål- og olje-sentra, bl.a. Nagykanisza). Russerne forfulgte seiren, og Malinovskis styrker trengte gjennom Donaudalen over Komarno og Györ fram til Bratislava-åpningen, mens Tolbuchins styrker lenger sør rykket inn i Østerrike over Sopron og tok Wiener Neustadt, et viktig industrisentrum. Fra begge kanter stormet de russiske styrker på mot Wien, som nå etter en ukes kamper for størsteparten er på russiske hender. Byen er også alt utflankert og forbigått fra nord, hvor et nytt russisk framstøt er i gang i retning av Linz og nå er 70 km. vest for Wien, mens deler av Tolbuchins styrker rykker sørover gjennom Semmeringpasset og vestover fra grensestrøkene mot Ungarn og truer Graz.

Disse operasjoner må delvis sees som et forsøk på å sette ut av spillet den ikke ubetydelige krigsindustri som tyskerne i den senere tid har lagt til Østerrike, delvis som en operasjon (i samband med offensiven mot den mährische åpning fra Øvreschlesien via Ratibor) mot industrien i Böhmen-Mähren hvor bl.a. de store Skodaverker ligger, og delvis sikkert også som en operasjon for å forstyrre de tyske forberedelser til å sette Alpefestningen i kampklar stand; et russisk støt opp gjennom Donau-dalen korresponderer utmerket med den amerikanske trusel fra Main-dalen mot Nürnberg og vil avskjære festningen fra sambandet med den tsjekkoslovakiske industri, som sammen med byer som Wiener Neustadt, Graz og Linz antagelig skulle representere festningens våpensmie.

Italia. Den italienske front, som har hvilt gjennom vintermånedene og som bare i liten grad har vært tilgodesett med forsyninger og reserver, synes igjen å skulle aktiveres. Den 10. april ble det meldt om en større offensiv over Senio-elva i 8. armes avsnitt ved Adriaterhavskysten, og det er satt inn et kraftig flybombardement av de tyske stillinger foran 5. amerikanske arme i Bologna-avsnittet. Det er ennå ikke godt å avgjøre om den nye aktivitet her bare er et ledd i bestrebelsene for å engasjere tyskerne på alle fronter og hindre at det kan frigjøres reserver, eller om offensiven har videre mål: å søke å tiltvinge seg et gjennombrudd og rette et tilintetgjørende slag mot den tyske Italia-arme før den kan trekke seg opp i Alpefestningen, kanskje også via Venezia og Krain å søke inn i festningens sørøstre deler. Et gjennombrudd i Italia vil også, sammen med det russiske støt inn i Østerrike, bringe i fare de ikke ubetydelige tyske styrker som ennå står i Kroatia og Slovenia for å beskytte innfallsveiene til Alpefestningen fra sørøst.

Det fjerne Østen. Etterat amerikanerne har satt seg fast på Iwo, har de gjort et nytt og enda djervere sprang, til Okinawa i Riukiu-øygruppen. Det vil si at de har rykket enda 500 km nærmere inn på det japanske moderland; Iwo ligger 1000 km borte. Det er også viktig at amerikanerne med denne landgang er kommet meget nærmere fastlandet, slik at de med fly- og flåtebaser på Riukiu-øyene meget effektivt kan blokere den japanske skipsfart i det Østkinesiske Hav, som de fra Filippinene kan beherske det Sørkinesiske. Det vil snart bli vanskelig for japanerne ikke bare å opprettholde sjøforbindelsen med Malakka og de Ostindiske Øyer, men endog med de kinesiske havner helt nordover til Shanghai. Det Østkinesiske og Sørkinesiske Hav har tidligere militærgeografisk vært å betrakte som innhav; med erobringen av Filippinene og Riukiu-øyene har amerikanerne slått porten inn til disse farvann for sine overlegne fly- og flåtestridskrefter.

vVv

Formaliteter og realiteter.

Fra Sverige kommer det melding om at Kgl. Maj. har avslått å holde to farlige norske gestapoagenter internert. To unge piker er blitt satt på fri fot trass i norske myndigheters opplysning om at deres frigivelse betyr en alvorlig fare for den norske hjemmefront.

Pikene ble av hensynsløse gestapofolk trukket inn i et villt svireliv og forvandlet til tøser og angivere. De ble fullstendig viljeløse redskaper i hendene på byens gestaposjef og hans assistent. De utspionerte i hemmelighet sine landsmenn for å kunne meddele resultatene til sine nye "selskapsvenner", og de kamuflerte sin virksomhet så godt at hjemmefronten først etter en tids forløp ble klar over deres stilling.

Angiveres straff er døden. Å uskadeliggjøre en angiver på annen måte medfører en meget stor risiko for den som må utføre arbeidet. Allikevel ble det besluttet ikke å sette dødsdommen over de to piker i verk, men ta dem til fange og føre dem til Sverige for at de kunne bli internert der til krigen er slutt. Planen ble utført, og pikene overlevert til de svenske myndigheter med anmodning om internering. Svenskene internerte dem, prøvet deres sak og satte dem så på fri fot. Jentene bedyret sin uskyld, og deres ord ble tillagt større beviskraft enn de norske myndigheters utsagn. Nå står det gestapo fritt for å nærme seg jentene igjen og få opplysninger om deres siste oppleveleser her til lands og dessuten rapporter om det de snapper opp om norske forhold fra kilder i Sverige.

Den svenske regjering synes ikke å skjønne at gestapo er Norges farligste fiende. Den skjønner ikke at de to pikene og deres likesinnede på fri fot i Sverige betyr at mann etter mann på den norske hjemmefronten blir arrestert, pint eller skutt. Den skjønner det ikke trass i at norske myndigheter forteller den det. Det er om mulig farligere å snakke om hemmelige ting i Sverige enn i Norge. Gestapo arbeider lettere der. Dets agenter er trygge. - Sveriges standpunkt i denne saken er diktert av hensynet til humanitet og rettssikkerhet. Men skjønner da ikke den svenske regjering at den ved denne holdning yter rettssikkerhetens verste fiender i Norge de største tjenester? Skjønner ikke regjeringen at det var i humanitetens navn pikene ikke ble skutt, men under stor risiko ført til Sverige for å bli internert? Skjønner ikke regjeringen at den ved sin holdning tvinger igjennom likvideringer i Norge som i enkelte tilfelle kunne ha vært unngått om Sverige hadde ytet oss en aldri så liten hjelp med å oppbevare forbryterne trygt til krigen er over?

vVv

La deg ikke narre!

Nazistene har hele tiden arbeidet for å splitte fronten for sine motstandere. I dag er dette deres siste halmstrå at det skal bli splid mellom seierherrene.

Dette gjelder både den ytre og den indre front. Også en splittet hjemmefront er fordelaktig for dem; den vil ikke ha noen slagkraft i oppgjøret her hjemme og vil gi vann til agitasjonsmøllen om at nazistyret var likevel bedre enn splittelse og klassemotsetninger.

Derfor har nazipropagandaen hele tiden arbeidet med å sette by og land opp mot hverandre. Kan de bare få i stand et virkelig folkehat her, da er de langt på vei i sin splittelsespolitikk. Derfor har f.eks. Aftenposten aldri spart på spalteplass for hatske innlegg, som de selv eller andre har produsert. Her får vi da høre vondord om Oslo som byen med det kalde hjertet, og her møter vi bondefiendsk agitasjon, om bønder som svelger i smør og flesk og tjener grovt på svartebørs.

Naturligvis er det noe riktig i det. Den løgn som ikke har noe sannhet i seg er helt ufarlig, for den er bare dum. Den gjennomførte løgn rommer alltid et korn av sannhet, men ellers er alt forvridd og fortegnet.

Det har seg ikke nekte at en slik agitasjon gjennom flere år har en viss virkning, helst når agitasjonen, som her, ikke åpenbart framtrer som nazipropaganda. Mange har derfor vært naive nok til å la seg smitte av den; i Oslo kan en få høre mange "sannheter" om bøndene, og på landet omvendt.

Det er da noen enkle fakta som en skal holde seg klart:

1. Skylden for utskeielsene på svartebørsen kan likelig fordeles mellom by og land. For en stor del er det oppkjøpere fra byene som har drevet prisene i været. Disse har forresten delvis arbeidet for tyske interesser..
2. Storparten av bøndene har holdt sin sti ren og har tatt rimelige priser og hjulpet på mangfoldige måter. De fleste bønder sender pakker til slekt og venner i byen. - F.eks. kan det nevnes at et lite poststed som før sendte et par tusen pakker i året, i 1944 sendte 40 000 pakker til byen. Et annet sted leverer bøndene varer direkte til byens menighetspleie som kjøper dem til rimelige priser og deler dem ut blant trengende.
3. Naturligvis har landsbefolkningen hatt det best i disse krigsårene. Men ved nøktern ettertanke er det rimelig at produsentene får det noe bedre. "Man skal ikke binde munen til på den okse som tersker". Vi skal heller ikke glemme hvordan bøndene i mellomm krigstiden slet med svære vanskeligheter som andre befolkningslag ble spart for.

La deg ikke narre av nazipropagandaen til å lage [illegible] regel av unntagelsene. La deg ikke narre til å være med å splitte opp den norske fronten.

vVv

Parselldyrkingen.

Allerede før invasjonen ifjor sendte Eisenhower ut en henstilling om at der måtte dyrkes mest mulig mat i de okkuperte land. Han gjorde oppmerksom på at selv om de allier armeer hadde frigjort disse land, ville transportproblemene og andre vansker i forbindelse med krigen gjøre det umulig å forsyne sivilbefolkningen med tilstrekkelig mat utenfra.

Vi har sett både i Hellas, Belgia og Frankrike at hans ord har slått til. Vi har et berettiget håp om en snarlig frigjøring av vårt land, men det må ikke få oss til å vise ansvarsløshet. Krigen er ikke slutt selv om Tyskland blir slått. Japan skal også knekkes, og det vil ta lang tid før tilstrekkelige forsyninger kan nå oss. Det er derfor et krav til hver enkelt nordmann at han gjør alt som gjøres kan for å skaffe frem mest mulig mat. De som ikke selv har gård, må også gjøre sitt. Hver flekk i villahager og parseller må utnyttes til det ytterste. Hjemmefrontens Ledelse venter av alle som kan skaffe seg parsell at de dyrker alt hva de kan klare av poteter og grønnsaker.

vVv

UNDER HAKEKORSET.

Danmark: Herrefolket i Pjalter er titelen på "Danskeren"s leder av 23. mars, der det bl.a. skrives om den nye tyske invasjon i Danmark:

"Og nu, 5 Aar efter Sejrsindtoget, strømmer nye tyske Hære ind i Danmark. De marcherer ikke, de transporteres. Endeløse Skarer af pjaltede Flygtninge, med tiggende Børn, fulde af det, man paa Svensk saa malende kalder "Ohyra", kommer ind over Landgrænsen eller udspyes fra Skibe i Havnene. Graa, snavsede, saarede Soldater, der aldrig mere kan marchere Strækmarch, ankommer hver Dag. Hver By, hver Stationsby faar sin private Invasion af Flygtninge, Baciller og Lus, Pjalter, Snavs og Elendighed. De fylder alle Skoler og Hoteller, de breder sig i Slotte og de trænges i private Hjem, fylder vore Færger og lægger Beslag paa den Smule Tog, som Sabotagen tillader Knutzen at køre med.

Den danske Hjemmefront gaar ikke til Aktion mod denne Flygtningehær. Man skal være Tysker for at kunne dræbe Kvinder og Børn. Men den ser koldt og roligt paa dette Herrefolk i Pjalter, og ingen bør være i Tvivl om at den Dag, Afgørelsens Time er inde, bliver hele Flygtningeskaren kastet ud - sendt tilbage til det tyske Rige, i hvilken Tilstand det end maatte befinde sig. Danmark har andre Opgaver i den første Tid efter Befrielsen. Titusinder af Fanger fra Tyskland vil passere dansk Territorium, hvor de skal have Mad og Lægehjelp.

Og Grækere, Franskmænd, Nordmænd, Polakker o.s.v. vil blive hjulpet, før Turen kommer til Tyskerne. Der er ingen Vej udenom.

Det er det tyske Folks Tragedie, at det bestaar af Krystere, som kalder sig Herrefolk. Man kan paa Fingrene nævne de Tyskere, som siden 1933 har haft Mod til at protestere eller gøre noget aktivt imod Naziregimet. Nogen tysk Opposition af Betydning eksisterer ikke - kommer den nu, saa kommer den kun, fordi Ma. sterne taber Krigen, ellers skulde den nok have tiet og samtykket.

Vi har lært i Danmark, at det er de pæne, lovlydige Tyskere, som er de farligste. De mere forbryderiske Tyskere er til Fals; Men de lovlydige piner, skyder og tramper videre, parallelt med Medlidenhedskampagnen, indtil nogen finder paa at give Kontraordre. Eller indtil man standser dem for altid. Derfor ved man i Danmark, at det ikke nytter at lade Medlidenheden løbe af med sig overfor de tyske Flygtninge, Wienerbørnene kom igen i Tanks og Flyvemaskiner. Det vil aldrig blive glemt i Danmark."

Hele Danmark demonstrerte 9. april ved å forlate sitt arbeide kl. 12 og stille seg opp på gater og veier med blottede hoder i 2 minutter. All trafikk stanset. Hipomenn kjørte inn på Rådhusplassen i København med en av Gestapos vogner. Da vognen ble omringet av flere hundre københavnere begynte hipomennene å skyte med skarpt og i samme øyeblikk ble folkemengden beskutt med maskingeværild fra det tyske hovedkvarter i Dagmarhus.

9. april-monumentet på en av kirkegårdene var overdynget med blomster. - Tyskerne hadde forberedt seg på dagen ved å inndra alle permisjoner i København fra søndag kl. 12 til tirsdag kl. 12, og ville gjerne provosere fram uroligheter. Opptakten til 9. april var mordet på to helt uskyldige personer. De ble hentet i sine hjem av hipomenn og skutt i nakken.

Nederland: 400 nederlendere er blitt skutt som repressalier for et attentat mot den tyske gestaposjef i Nederland, Rauter.

Østerrike: I anledning av de sovjetrussiske armeers fremrykning over den østerrikske grense sendte den frie østerrikske bevegelse i London ut en deklarasjon hvor det heter: "Vi østerrikere som er organisert i den frie østerrikske bevegelse i Storbritannia hilser den russiske befrielsesarmeen. Vi hilser denne dag som Østerrikes befrielsesdag. Den østerrikske frihetsfronten i vårt land har manet befolkningen til å gripe til våpen og gjøre alt for å bidra til Østerrikes befrielse".

BEFRIDD.

Finnmark: 31. mars gjorde statsråd Anders Frihagen i London Radio rede for resultatet av sitt besøk i Nord-Norge nylig. Han uttalte at finnmarkingene var fullt beredt til å ta fatt på gjenreisningen og at det allerede var gjort meget godt arbeide. Det er kommet bra med forsyninger utenfra. Overtagelsen og distribueringen av disse forsyningene står under kontroll av rasjonerings- og forsyningsmyndighetene. Hittil har man gått ut fra de rasjoner som gjaldt før befrielsen, men en økning vil snart bli gjennomført. Prisene fastsettes av et prisnoteringsutvalg. De varer som sendes fra England selges til de priser som gjaldt for tilsvarende varer før befrielsen. Regjeringen har sørget for nødvendig kreditt og har bestemt at alle skal få hva de trenger uten hensyn til deres evne til å betale. - Gjenoppbyggingsarbeidet må i det store og hele utføres av finnmarkingene selv. Det opprettes en fylkesarbeidsnemnd under fylkesmannen. Den har fullmakt til å lede alle gjenoppbyggingsarbeider, og alle foretak somplanlegges og iverksettes skal godkjennes av den. Den fordeler arbeidskraften, materialer og redskaper til foretakene etter deres betydning og nødvendighet. Videre opprettes det et bygningskontor for fylket med en reguleringsarkitekt og en distriktsarkitekt. Distriktsarkitekten skal kontrollere at hus somblir bygget opp igjen tilfredsstiller kravene og skal bistå dem som bygger med råd. Videre er det opprettet egne kontorer for krigsskadetrygden, for veivesen, telefon og telegraf, fyrvesenet osv. - Materialer til gjenoppbyggingen blir det vanskelig med den første tiden og det legges derfor stor vekt på at det tas vare på alt brukbart materiell under opprydningen.

Biskop Fjellbu har reist omkring i Finnmark og holdt møter og gudstjenester i de usleste lokaler. I Bjørnevatn og på Kirkenes stilte russerne lokaler til disposisjon.

ITALIA: Nobile har fått igjen sin stilling i det italiense flyvåpnet. Han har gitt ut memoarer og kommer inn på Nordpolsekspedisjonen. Mussolini forlangte en veldig fascistisk luftfartstriumf, da det ble fiasko, tok han meg til syndebukk, sier Nobile.

Frankrike: Tidligere informasjoner om Frankrike har vesentlig bygget på forholdene i Paris. Etterhvert har man imidlertid fått mere informasjoner om forholdene fra landet forøvrig. Særlig på grunn av de fortvilte transportforhold er matsituasjonen meget vanskelig. De offentlige matrasjoner ligger nede på omkring 1400 kalorier pr. dag, mens folk i arbeide normalt bør ha 3000. Følgende tall belyser transportsituasjonen: 3000 km. jernbane, 3125 jernbanebroer, 10 % av alle jernbaneplattformer, og 15 av de 19 største skiftetomter er ødelagt. 6000 lokomotiver er i drift mot 18 000 før krigen. Tallet på godsvogner er redusert fra omlag 500 000 til det halve. Antallet biler er gått ned til det halve. En stor del av det reduserte tranportmateriell er bundet til militære transporter. Transportvanskene sammen med råvaremangelen har gjort Frankrike til et nesten industrielt dødt land. Fiskeriene ligger nede. Jordbruket likeså av mangel på gjødningsstoffer, landbruksmaskiner og drivstoffer. Arbeidsløsheten er stor. - Det er idag 5 millioner husville i Frankrike.

Belgia har stort sett de samme vanskeligheter å stri med som Frankrike. Transportmidlene er ikke så sterkt ødelagt som i Frankrike, men til gjengjeld beslaglegges de kanskje mere av militære transporter enn de franske. Denbelgiske industri er hårdt rammet og kullproduksjonen ligger nede særlig på grunn av mangel på gruvetømmer. Her som i Frankrike har forsyningsproblemene mere og mere trådt i forbrunnen i befolkningens bevissthet. Belgias import av næringsmidler etter befrielsen er 1 % av førkrigsbehovet. - 7000 belgiere er blitt henrettet i Belgia under okkupasjonen, 100 000 er blitt ført til konsentrasjonsleirer, 600 000 er blitt deportert og 75 000 soldater sitter som krigsfanger.

Jugoslavia: Opprydningen blant forrederne går singang her som i de andre befridde land. I Serbia har militærdomstolene dømt 165 personer til døden siden oktober i fjor. 39 er dømt fengselsstraffer. I Vojvodinadistriktet er ytterligere 75 personer dømt til døden. De fleste av disse var kroater eller ungarere.

Tsjekkoslovakia: Benesj har under sitt opphold i Moskva dannet en ny provisorisk regjering med moskvaambassadøren Fierlinger som statsminister. Kommunistene fikk 5 av 17 representanter, d.v.s. 30 %. Deres stemmeprosent ved siste valg var 10. Masaryk fortsetter som utenriksminister. Benesj har sammen med sine ministre vendt tilbake til sitt hjemland. Regjeringen har foreløpig tatt sete i Kosice.

Hellas: Den greske regjering under Plastiras er gått av. Vulgaris har dannet ny partiløs foreløpig regjering inntil det kan bli holdt valg.

Polen: Den sovjetrussiske regjering har anmodet USA og Storbritannia om at Lublinkomiteen som Sovjet har godkjent som provisorisk polsk regjering, skal innbys til å delta i San Franciscokonferansen. Motiveringen er at den sovjetrussiske regjering går ut fra at den i Jalta avtalte nye polske samlingsregjering ikke kan bli ferdigdannet innen konferansens

åpning, 25. april. Både den amerikanske og britiske regjering har avslått Sovjetunionens begjæring.

FINNLAND.

I et intervju med en svensk avis har Paasikivi uttalt seg om resultatet av valget i Finnland: "Valget gikk som jeg hadde ventet og forutsatt og jeg er fornøyd med det. Jeg for min del mener at det viser stabilitet i vår samfunnsbygning; da forholdet mellom de borgerlige og venstre tross de seneste års katastrofer ikke har forskjøvet seg i altfor høy grad. Valgene har vært absolutt frie. Fra russisk side har det ikke forekommet noensomhelst innblanding og resultatet må betraktes som et klart og riktig uttrykk for folkets vilje"

I våpenstillstandsavtalen artikkel 13 forpliktet Finnland seg til i samarbeide med de allierte maktene å anholde og dømme personer som har gjort seg skyldig i krigsforbrytelser. På regjeringens initiativ ble det nedsatt et spesielt organ for å undersøke de forbrytelser som var begått mot russiske krigsfanger. Det er reist tiltale mot en mengde personer ved krigsdomstoler og sivile domstoler. Undersøkelsene er hittil tilendebragt for 225 tilfellers vedkommende og etter dette er det reist tiltale mot 165 personer. Av de tiltalte er 20 dømt til tukthus (6 til livsvarig tukthus), 32 til fengsel og 35 til andre straffer. Resten er frikjent. - Regjeringen har funnet straffene for milde og justisministeren har i et skriv til domstolene anmodet dem om å skjerpe lovtolkningen. Han fremholder at de utmålte straffer også må tilfredsstille internasjonal rettsoppfatning og at en for mild straffutmåling vil være i strid med Finnlands forpliktelser etter våpenstillstandsavtalen.

vVv

NØYTRAL.

Sverige: En liten baltisk båt som var tatt av tyskerne og satt inn i evakueringsfart, brøt ut og gikk til svensk havn i Blekinge med 53 personer (balter) ombord. Tyskerne observerte fluktforsøket og seks fly kastet bomber etter båten og beskjøt den med mitraljøser. Bare skorstenen ble skadet. - Mandag 19. mars kom to nordmenn til Svinesund med en tysk patruljebåt som de hadde kidnappet. Vakten, en tysk matrös, lå og sov!

vVv

ALLIERT.

Den engelske gjenoppbygningsministeren, lord Woolton, planlegger to års "nasjonal unntakelsestilstand" for å gjennomføre byggeprogrammet. Først skal hver familie skaffes egen bolig. Dette skal kreve 750 000 nybygg. Deretter skal antislumprogrammet fra før krigen gjennomføres, dette omfatter 500 000 bygg. I fredstid har England omtrent en million bygningsarbeidere. Tredjeparten er disponible nå. Et år etter krigsslutt vil det forhåpentlig være 800 000. Minst 300 000 bygg må kunne bli fullt ferdige på to år.

Lord Wright, ordføreren i de forente nasjoners Krigsforbrytelseskommisjon, meddeler at Hitler er ført opp på listen som vanlig krigsforbryter. Grunnen er ikke politiske forbrytelser, men medvirking til massemord i gasskammer o.l. Alle de såkalte større krigsforbrytere vil bli trukket til ansvar for mord, plyndring, tortur og liknende kriminelle forhold. I en påfølgende overhusdebatt erklærte erkebispen av York at Hitler, Himmler og deres nærmeste menn burde kunne henrettes uten videre. En offentlig rettergang ville føre til sensasjonsmakeri og usunn publisitet. Lordkansler Simon gav en utredning på regjeringens vegne. Det er alt arbeidet ut en meget omfattende navneliste som armeene har gjenparter av. De etterlyste tas i særskilt forvaring og kommer ikke sammen med vanlige krigsfanger. Ingen rettergang blir innledet før Tyskland er beseiret.

Engelsk presse forbereder på at kjøttrasjonene må ned, hvis ikke importen fra Argentina kan holdes oppe. Brød er fremdeles urasjonert.

Det amerikanske krigsdepartementet opplyser at tapsprosenten for bombefly i 1944 var litt mindre enn 2. I februar 1945 var tapsprosenten nede i 0,9, under meget stor aktivitet. Jagermotstanden er praktisk talt slutt. I januar 1945 utgjorde flyfabrikker og flyplasser med hangarer omtrent halvdelen av målene. I 1945 er 65 % av bombelastene felt over kommunikasjonssentra og rangerspor.

vVv

TYSKLAND.

Fra Bern meldes at det tyske utenriksdepartement har slått seg ned i Konstanz, andre viktige administrasjonsgrener i Salem, like ved den sveitsiske grense. SS hovedkvarteret er flyttet til Bregenz i vestre Østerrike. Alle disse stedene ligger innenfor den tyske "alpefestningen".

Kaiserslautern ble erobret av 25 infanterister med en håndgranat. Byen hadde over 70 000 innbyggere før krigen og var trafikksentrum for den tyske retretten i Rheinpfalz. Amerikanerne hadde ventet hard motstand. Men panserkolonnene hadde spredt slik forvirring at forsvarerne kapitulerte for fortroppen.

vVv

RGES-NYTT.

Fiskerne takker RAF og Royal Navy. Parolen til fiskerne er blitt godt mottatt på Vestlandet. Fra Skudesnes sies at den hadde absolutt virkning. Før mente folk at det var i orden med overpris til norske, men nå er det anderledes.

Fiskerne har bedt om å få bære fram til RAF og the Royal Navy en takk for den enestående riderlige opptreden mot fiskerne på feltet i år. Mange fiskere uttrykker seg om våre allierte med tårer i øynene.

vVv

Terror i Trøndelag. Rogstads "hjemmefrontsavsløringer" av bl.a. pastor Bentzen i Haltdalen og meldinger om nye innmeldinger i NS i Trøndelag har en terroristisk bakgrunn, som vi her kan fortelle noe om:

Vi har tidligere meldt at to menn i Singsås den 16. febr. ble hentet i sine hjem og skutt ved nakkeskudd like ved. Tyskere le det aksjonen, men det var også normenn med. Foruten de to myrded ble 23 personer arrestert i tiden 16.-23. februar. En del av dem ble forhørt på Reitstøa og der var også pastor Bentzen fra Haltdalen med. Tyskerne har bekreftet at en av de arresterte ble utsatt for tortur. Blodkar var sprunget under øynene og på lårene var det blitt nyttet automatiske køller.

Ikke mindre enn 5-6 personer i Singsås er mistenkt for angiveri i forbindelse med denne sak. En av dem lo da han så kistene til de to myrdede.

I Haltdalen begynte sabotasjehandlingene mot jernbanen like over nyttår, og den 4. febr. ble pastor Bentzen sammen med flere andre arrestert, ialt 17-18. Pastor Bentzen skiltes fra hustru og 10 barn med ordene: "Jeg har bare et liv og det har jeg viet Norge". 16. febr. ble han og en mann tilført til Killingdal gruver, der 15 arbeidere ble arrestert. Bentzen ble ført fram for dem og sa at de som visste noe skulle bekjenne det. "For slaget er tapt, men jeg har ikke forandret mening. Det må heller ikke dere gjøre". Da arbeiderne ble løslatt sa Gestapo at det kunne de takke Betzen for. En etter en gikk de da inn for å ta ham i hånden. Bentzen har satt seg i stor respekt hos tyskerne som bl.a. uttaler: "Han har nerver av stål, men han er ærlig". "Idag har vi vært sammen med en Guds mann".

Det sies at det er blitt kjørt ned ca. 15 lass våpen fra fjellet, og at Rogstad var med på fjellet på ski under tyskernes aksjon i Haltdalen. Hirdmenn ble sendt rundt på gårdene for å verve medlemmer til NS. De som nektet ble holdt i forvaring på en låve og måtte siden bukte seg på magen over snøen på gårdsplassen. Det lyktes å tegne 60-70 medlemmer på dette viset.

De arresterte fra Singsås og Haltdalen sitter nå på henholdsvis Vollan og Misjonshotellet i Trondheim.

vVv

Svikt i nazirekkene. Av 100-110 innkalte NS til våpenøvelser på Blæstad i Vang møtte bare 37. Da resten skulle hentes, viste det seg at mange var gått i dekning. Enkelte av de hentede nektet å iføre seg uniform. De ble innlåst i "depotet" for uniformer og fikk ikke mat før uniformene var på.

vVv

Flyangrepet på norskekysten.

30. mars angrep allierte fly fire tyske skip i Porsgrunn og satte dem i brann. En fabrikk ved Kaia ble også satt i brann.

17. mars ble Ålesund angrepet av ca. 30 allierte fly. Det lå mange skip på havnen og tre av dem ble skutt i brann og sank like etterat angrepet var over. Det brant også i en fjerde båt, man tyskerne greide å slukke brannen. To båter ble senket ikke utenfor Ålesund. Det begynte også å brenne i noen hus nær havneområdet. Fem hus brant helt opp, mens et sjette ble sterkt skadet. To av bygningene tilhørte trelasthandler og brakkebaron Elias Nørve, som utelukkende arbeider for tyskerne. En mengde brennmaterialer, sement o.l. var lagret der og alt brant opp. En annen av bygningene tilhørte nazist og storsvindler Elling Aarseth. Den tyske marine hadde sitt forpleiningslager der. Lageret bestod av ca. 150 tonn matvarer, tobakk, brennevin etc. og alt gikk opp i flammer. Angrepet blir i Ålesund av alle betegnet som meget vellykket. - Den 5. april var det igjen livlig i Ålesund og tyskerne meldte at 5 fly var skutt ned. Ålesunderne vet ikke om flere enn 4 - de var riktignok tyske - og ett av dem besørget tyskerne selv.

Britiske fly fra hangarskip angrep tysk skipsfart og anlegg på land med godt resultat i Trondheim og Ålesundsområdet. Det ble skutt ned tre tyske jagere. Britene led ingen tap.

Angrepet på Sandefjords havn annen påskedag ble meget kostbart for tyskerne. Angrepet var over før den tyske ild spilte opp for fullt og resultatet at flytedokken på Framnes verksted kantret. Skipet Kattegatt som stod i dokken ble også rammet og fikk slagside i motsatt retning av dokkens. 9000-tonneren Concordia ble senket, og likeså Bellpamela som er særlig verdifullt fordi det er specialbygget for frakting av lokomotiver. Andre ødelagte skip er Hector og William Blumer.

Egersund's havn er også blitt angrepet. "Sarp" ble rammet og satt i brann. En i postbåt ble senket på indre havn og en malmbåt på ytre.

5 tyske skip ble bombet ned ved Svelgen i Bremanger, Ytre Nordfjord, i dagene omkring 10. mars. Fergen "Jylland" ble samtidig skutt i brann. Fergen ligger nå i Bergen i sterkt skadet stand. - Allierte fly har satt igang en systematisk ødeleggelse av alle fyr på kysten. Uten fyrbelysning kan ikke de tyske konvoyer seile om natten. Om dagen passer flyene på. - "Polarlys" og "Finnmarken", som har gått i rute nordover, skal legge opp. Kystruten til Oslo er helt innstillet. Stavangerruten går av og til. I øyeblikket er det stopp.

Årdalstangen ble angrepet 4/4. En lagerbygning kom i brann og kraftstasjonen ble satt ut av drift.

vVv

Kontroller og razziaer.

Den utstrakte kontrollen i og omkring Oslo er ikke noe isolert fenomen. Et par dager før påske var det en intens pass- og veskekontroll ved ferjestedene i Fredrikstad. Kontrollen ble foretatt av tyske marinesoldater.

22. mars ble det satt igang en razzia i Lillehammer. Telefonen ble stengt over hele byen og i endel av Gudbrandsdalen. En rekke unge gutter ble tatt, dels fra byen, dels fra Fåberg. Det ble også tatt endel eldre menn. Ialt ble ca. 20 mann tatt den dagen. Noen dager tidligere ble det arrestert en yngre mann i Vågå. Han skjøt den som innfanget ham, og siden seg selv. Samtidig foretok politiet 6-7 arrestasjoner. I Skjåk var det også undersøkelser, men der ble resultatet negativt. - Razziaene i Lillehammer og Gudbrandsdalen fortsatte også i dagene etterpå. Palmesøndag var det stor razzia på Sjursjøen, 300 mann undersøkte alle hytter og hus, patruljerte innover vidda, men resultatet var negativt.

60 hirdmenn er forlagt til Helgøya ved Hamar og har overtatt post- og telefonlyttingen. - Natt til 1/4 satte tyskerne vepnet vakt i og utenfor Hamar telegrafstasjon, også portinngangen ble bevoktet. Ialt var det 8-10 mann i ekspedisjonslokalet. Folk ble ekspedert, men måtte vise legitimasjon. 2/4 ble alle veier ut fra Hamar kontrollert av hird og tyskere. Folk fikk ikke lov å passerer ut av byen før etter kl. 14. Alle ble visitert, og all bagasje undersøkt. 3/4 var det kontroll av legitimasjonskort og bagasje på båten fra Kapp og på togene i Hamar.

5/4 var det razzia på sykehuset i Drammen etter "bortgjemte% personer.

Like før påske kom Stapo over et våpenlager i Ski og kjørte bort 3 billass med våpen og ammunisjon. En av de få nazister i bygda, en tidligere frontkjemper Stokstad, som er i politiet nå, hadde snust opp lageret. En ung gutt ved navn Husebye, ble skutt med 6 skudd gjennom magen.

vVv

Utenriksministeren advarer quislingene.

Utenriksminister Trygve Lie talte til Norge 9. april og sa: 5 lange og harde krigsår er gjennomlevet siden 9. april 1940. Før hvert år som gikk, ble striden hardere, og i det siste er den blitt desperat. Alltid har hjemmefronten gjort hard motstand, og den har en stor andel i den endelige seier over den tyske krigsmaskin. På vegne av alle nordmenn her ute takker jeg dem hjemme som har gjort det mulig å ta opp en slik strid. Det tyske rike bryter sammen, tyskerne vet at krigen er tapt. De er preget av dårlig samvittighet og lettet over at krigen er slutt. Men også bak de allierte linjer kjemper ennå nazister som ikke bryr seg om annet enn mord og brann. Også i Norge finnes det dem blant tyskere og quislinger som velger å oppføre seg slik. Vi så dem i Finnmark og ellers overalt i landet. Men disse som selv har tatt så mange norske fanger, bør ikke glemme at de selv er fanger i Norge. Når Tyskland bryter sammen, finnes det ingen vei ut, ikke et sted hvor de kan skjule seg. De vil bli stillet for norsk rett. Hver eneste ugjerning de har gjort, vil reise seg mot dem og alle de som i dag på grunn av feighet og ondskap samarbeider med forbryterne. Det er ingen unnskyldning for dette. De medskyldige må dele ansvaret med de skyldige.

vVv

To slags tyskere?

Fra en kvinnelig polsk kollega sakser vi følgende lærerike historie: En familie fikk tvangsinnkvartert en gestapist. Han kom full hjem hver natt, skjøt i vegger og tak og nektet seg ingen ting i retning av bøllepåfunn. Særlig hadde han en inngrodd uvilje mot et Beshsteinflygel. Da han reiste, knuste han det så godt han klarte i farten. Etter ham kom en meget lærd herr Doktor fra München. Han ble sorgfull og bedrøvet over sin ukultiverte landsmann, lot flygelet reparere og spilte på det hver eneste aften. Ja han spilte til og med Chopin på det. - Og da han reiste - tok han det med seg.

vVv

"Et langmodig folk". Forleden var det såkalt ulovlig dans på et ungdomshus i Lunde i Telemark. Tyskerne fikk greie på det, og die Wehrmacht rykket ut. Ungdommene stakk til skogs, men tyskerne skjøt, og to gutter ble drept.

vVv

I Kristiansund hadde fylkesfører Taraldsen møte med hird og tillitsmenn de siste dagene mars. Transportforholdene tillot ikke å bringe publikum med. Den nærmeste oppgave ble å skaffe tilhørere til førerens tale på torvet. I den anledning gikk Taraldsen person i spissen for arbeidet med å geleide folk til møtestedet. Hva gjør man ikke for å redd fedrelandet? Hirden gikk også rundt i husene til folk for å"sondere stemningen". En k gå ut fra at de fikk grei beskjed. Forsøket med "spørrelister" ga så dårlig resultat at det ikke kunne utnyttes i propagandaen. Og den er som kjent høysom nok.

vVv

I Volda er det foretatt nye arrestasjoner. Blant andre er rektor Kristvik, banksjef Drab løs og flere lektorer arrestert.

vVv

Heltemot.

En britisk konvoy som for en tid siden hadde vært i Russland med forsyninger tok p tilbakeveien med seg Sørøyfolkene til Storbritannia. Folkene ble fordelt ombord på de fo skjellige skipene. 9 kvinner, 7 barn og 3 menn kom ombord på den amerikanske båten "Henr Bacon". Underveis ble det et forrykende uvær og båten sakket akterut. Alle livbåtene bl knust unntagen en. Plutselig dukker det opp 15 tyske torpedofly. Ingen av eskortefartøye ne var i nærheten, men enda situasjonen så håpløs ut, tok mannskapet opp kampen. Alle norske ble plasert i den gjenværende livbåten sammen med fem av mannskapet, og båten ble låret før skytingen begynte. Den ble manøvrert bort fra kampområdet uten uhell. Besetningen tok så opp kampen og skjøt ned 5 tyske fly, før skipet fikk en fulltreffer og begynte å synke. Før skipet sank fikk telegrafisten sendt ut SOS og eskortefartøyene kom tilbake. De fleste av de overlevende ble trukket opp men 15 mann av besetningen på Henry Bacon omkom, deriblant kapteinen og 7 offiserer. Det var de amerikanske sjøfolks dyktighet som gjorde det mulig å redde de norske kvinner, barn og menn i sikkerhet.

vVv

Norsk presisjonsbombing.

I en artikkel sombl.a. handler om norske flystyrkers innsats under krigen, skriver en dansk journalist etter et besøk ved en norsk flystasjon på Vestfronten: "-- Han viser meg et bord med fotografier. Der ligger resultatet av norsk presisjonsbombing. Av seks tyske kasernebygninger et sted på fronten er de fem rammet av norske fulltreffere. Dagen før var en tysk panserdivisjon rykket inn. Det kom beskjed fra Montgomery at den skulle ut. De norske Spitfirepiloter gikk på vingene med deres bombelast, og luftfotografiene på bordet viser hvordan tyskerne kom ut."

vVv

"Fylkesmann" Sundlo i Sogn og Fjordane står snart uten folk i fylkesadministrasjonen. Det er rømt eller arrestert 20 funksjonærer. S rlig hardt er det gått ut over prispolitiet. Her er det bare en konstabel igjen.

vVv

Snart bare fellen igjen. De tidligere så oppblåste herrer, rektor Chr. Waage "Gumpen" på Ullern og rektor Volle på Nordstrand, er blitt uhyre tamme i det siste. Waage som tidligere stadig laget spetakel er blitt helt stum, og følgende episode er betegnende for Volles holdning: Et billede av Quisling som hang på nazirektorens kontor, var revet i stumper og stykker. Fra radikalt NS-hold ble det forlangt at et utplukket antall blant skolens elever skulle utvises for tid og evighet. Samtlige norske lærere ved skolen sa fra at de aktet å gå dersom dette ble gjort. Volle felte følgende salomoniske dom: Nordstrand middelskole gis fri en uke som straff for den frekke handling.

vVv

Kinostreik på Eidsvoll.

Forhistorien er følgende: Den tidligere eier av kinoen ble i 1941 fordrevet fra kinoen og solgte huset til blikkenslager K.C. Norheim som fikk konsesjon på driften. Samme Norheim hadde til da vært propagandaleder i NS, men etterat han fikk kinoen og det ble kinostreik, satte han ut det ryktet at han var gått ut av partiet. Han fortalte også at han i den anledning var blitt helseslått av tre av bygdens verste nazister. Følgen var at kinostreiken ebbet ut litt etter litt. Hjemmefronten har dog ment at han hele tiden har stått i partiet og at en av de nazister som angivelig skulle ha vært med på å banke ham opp, var en av hans hovedfinansierer. For en tid siden brast så boblen idet Norheim ble utskrevet til Hirdens bedriftsverns våpenøvelser og da han ikke møtte frem ble han senere hentet av Hirden. Til overflod kom det frem at han hadde svindlet med billettsalget. - Streiken er meget populær og er 100 % effektiv enda den blir målbevisst motarbeidet fra et bestemt "jøssinghold", nemlig Eidsvoll Sparebank, som finansierer bedriften, og vil gi det utseende av at streiken er satt i gang av en liten klikk.

vVv

Plassmangelen på Grini avhjelpes.

300 Grinifanger er sendt til Mysen og flere hundre til Kongsvinger.

vVv

Stor-Japan.

Etterhvert som Tyskland blir tvunget i kne, har vi grunn til å omfatte krigen mot Japan med større oppmerksomhet. For det første fordi vi skal delta i den selv med våre flåter, og for det annet fordi frigjøringen av handelsmarinen når krigen mot Japan er slutt vil bety en vesentlig bedring av de europeiske forsyninger. De amerikanske aksjoner

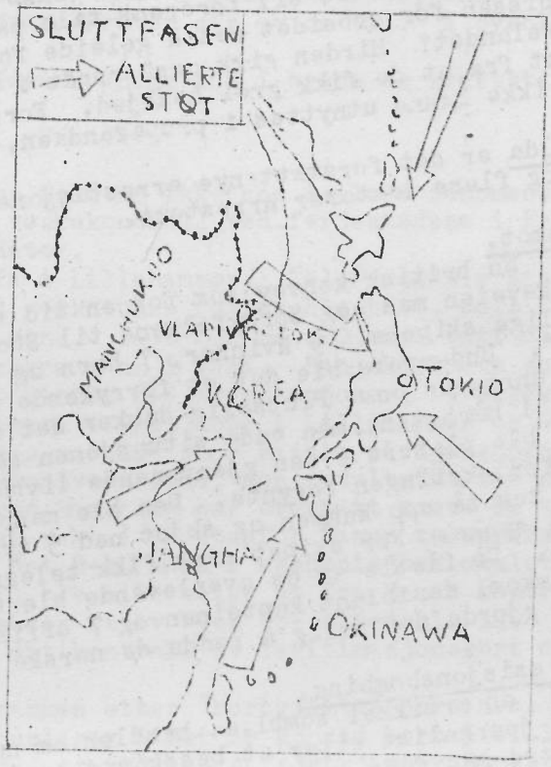

i nærheten av det japanske moderland og nå nylig den sovjetrussiske opsigelse av nøytralitetsavtalen innebærer store muligheter for en hurtig avgjørelse og dermed er Japans korte, men hendelsesrike stormaktstid ute.

Det moderne Japan ble født for mindre enn hundre år siden, da portene til det lukkede land ble åpnet for den hvite mann (1853), som hadde en teknikk og våpen som japanerne ikke kunne stille noe opp imot. De ærekjære og lærvillige japanere skjønte at de måtte komme ut av denne ydmykende situasjon med de hvites egne midler: Japan ble et industriland og bygget en moderne flåte. Men grunnmotivet i japansk utenrikspolitikk har hatt langt større perspektiver enn å bli herre i sitt eget hus, for japanerne har utbredelsen av japansk herrevelde vært en guddommelig misjon som har verdensherredømmet som sluttmål og landene ved Stillehavet og Det indiske hav som den aktuelle milepel. Keiserdyrkelsen og maktreligion har gjennomsyret alle japanere i en nesten ufattelig grad, og Japans uforstående motstandere har gang på gang undervurdert denne drivfjær for den japanske offensiv og fanatiske styrke i forsvaret. Dødens gru eksisterer ikke for en japaner, som så godt som aldri lar seg ta til fange, fangetallet på Iwoshima der japanerne mistet 15 000 mann var ca. 70, derav var halvparten koreanere.

I forhold til de stor-japanske ideene er folketrykket i Japan en underordnet faktor, men den virker i samme retning. Før 1953 var det 30 millioner japanere i moderlandet, idag er det 70, og folketallet øker med nesten 1 mill. pr. år. Dette er blitt mulig ved industrialiseringen, og det er i første rekke fortsatt industriell utbygging som har absorbert folkeveksten. Folk flest har overdrevne forestillinger om dn japanske befolkning utenom moderlandet. Den omfatter bare ca. 1 mill. japanere, hvorav ca. 3/4 er embedsmenn i Manchukuo, Korea og Formosa. Men det industrialiserte moderlandet er sårbart fordi det mangler viktige råstoffer og må kjøpe dem ved sin eksport av ferdige varer. "Eksportere eller dø" har kanskje større gyldighet for Japan enn noe annet land, hvor der naturlig nok ble grobunn for britiske ideer om industriell ekspansjon forbunnet med herredømme på sjøen og særlig for de tyske om et selvforsynende stor-rom som kan danne basis for nye erobringer.

For 50 år siden tok Japan sitt første steg som angripernasjon, og det gjaldt det nærliggende China, som både kunne bli råstoffleverandør og med sine myldrende millioner av mennesker et stort marked for japanske varer og japansk herskertrang. Resultatet ble at Korea (endelig annektert 1910) og Formosa gikk tapt for China, og da også det mektige

Russland ble beseiret og Port Arthur erobret i 1904-05, steg ropet på Stor-Japan til storm. Men tiden var ennå ikke moden til annet enn å være deltager i det maktpolitiske spill med avtaler og diplomatiske aksjoner både med og mot de fire store i Europa og USA. Den forrige verdenskrig ble et glimrende høve til å fiske i rørt vann og til å utnytte de andres fravær. Japanerne tilegnet seg da ved vold og diplomati de tyske posisjoner i China og i Stillehavet. I 1915 forsøkte Japan å gjøre China til en lydstat ved et ultimatum i 25 punkter, men bøyde seg for protesten fra USA og Storbritannia. - Et splittet China var forutsetningen for framgangen mot dette land, og mens Chiang Kai-Shek, Chinas sterke mann helt fra 1925, var opptatt i borgerkrig mot kommunistene, kunne Japan i 1931 forsyne seg med Mandsjuriet som ble gjort til lydstaten Manchukuo i 1933. Chiang Kai-Sheks program var først nasjonal enighet under Nanking-regjeringen og siden nasjonal frihetskamp. Den 15/7 1939 skulle forliket mellom Nanking og kommunistene proklameres, men 8/7 kom japanerne i forkjøpet med krig - som forøvrig bare fremskynnet enigheten.

På grunn av Manchukuo var der i 30-årene et spent forhold mellom Japan og Sovjet-Samveldet, og det kom til reguläre slag ved Vladivostok i 1938, men begge makter ville gjerne ha ryggen fri til kommende dyster andre steder, og inngikk i 1939 den nøytralitetsavtalen som nå er oppsagt. - Så gikk det slag i slag under den nye verdenskrig, USA kunne ikke se rolig på utviklingen i China og den nye aksemaktens trusler mot de amerikanske Stillehavsposisjoner, og i 1940 ble derfor eksporten til Japan av krigsviktige varer som olje og skrapjern sperret. Det lammende japanske overfallet på Pearl Harbor 7/12-1941 og knusende slag mot britiske slagskip utenfor Sør-China omtrent samtidig skaffet japanerne uinnskrenket herrevelde i det sørvestre Stillehavet. I løpet av våren 1942 ble hele Sørøst-Asia erobret og japanerne sto ved portene til India og forberedte en invasjon i Australia. Stor-Japan var en uhyggelig realitet og tyskerne åt seg utover i Europa. Men så var målet fullt. Pearl Harbor var en vekker for amerikanerne, og med øybroen mellom Australia og Hawai som basis vant de slaget i Korallhavet i begynnelsen av mai 1942, og omtrent samtidig med Stalingrad begynte også dødsklokkene å kime for Stor-Japan, det var da Guadalcanal i Salomonøyene ble erobret 9/2-1943.

Under kampen har Japan hatt fordelen av å eie posisjoner i strategisk ly, det er blitt forsynt med krigsviktige varer som jern, kull og bomull fra China og Manchukuo og med importen fra egne biland, Korea og Taiwan (Formosa) har landet også vært selvforsynt med ris. Ved erobringen av Ostindia fikk Japan nok både av olje og gummi. Den vanlige reisetid med skip tversover Stillehavet er ca. en måned, så Japan kunne lenge føle seg trygg. Men takket være sin enorme materielle overlegenhet klarte USA i 1944-45 med en nyskapt krigs- og handelsflåte som grunnlag for veldige amfibie- og luftoperasjoner å trenge helt inn på de ømmeste punkter i det stor-japanske rike, som også er begynt å rakne i Burma. Erobringen av Filippinene, Iwoshima og Okinawa vil kunne lamme skipsfarten mellom Japan og Vestindia. Viktigst er det at dette kan gjøre den japanske flåte og flyvåpnet maktesløse, for 9/10 av det japanske oljebehov dekkes av produksjonen i Nederlandsk India. Råstoffmangelen setter også meget følelige grenser for den industrielle krigsproduksjon. Den japanske flåte har hittil hatt uinnskrenket herrevelde på Chinas lange kyst, men nå blir forsyningslinjene til krigen i China direkte truet. Neste skritt kan bli invasjon i China og i moderlandet fra sør og nord. Japanerne vil forsvare seg inntil selvutslettelse, men utgangen er viss.

Sovjet-Samveldet er den gåtefulle og avgjørende faktor for en fullstendig omringning av Japan og en snarlig slutt på krigen. Nøytralitetsoppsigelsen, som formelt blir gyldig først om et år, viser imid lertid at Japan nå også er truet i ryggen. Både Manchukuo og Korea kan bli frigjort fra land, og med Vladivostok som basis for flytokter på ca. 1000 km kan en ramme hele den japanske øyverden. Det er heller ikke umulig at en sovjetrussisk flåte kan gripe vellykket inn i sluttkampen. Sovjet-Samveldet har lært at etternøleren taper og har nok tenkt på en flåtesikring både i vest og øst.

Den fullstendige avvepning av Japan må bli resultatet av krigen, og det byr ikke på noe større problem enn Tysklands avmilitarisering. Japan har ikke noe Ruhrområde, og redusert til bare å omfatte moderlandet kan Japan holdes i tømme ved økonomiske sanksjoner. På langt sikt blir det sikkert vanskeligst å få bukt med den japanske ånd som er uløselig knyttet til den religiøse forestilling om et Stor-Japan. Den japanske terror og de japanske offiserers korrupte utpåyndringer i China, vil for lang tid skape en anti-japansk innstilling i dette fredelige land, og hverken i Korea eller Manchukuo vil der neppe være Anschluss-tendenser. Manchukuo hadde for 25 år siden 3 mill. mennesker, men p.g.a. en gigantisk innvandring av kinesere er der nå hele 40. I Manchukuo og Korea vil russiske og kinesiske interesser krysse hverandre, og den salomonske løsning blir kanskje at de to japanske biland blir selvstyrte bufferstater.

vVv

FRANKLIN D. ROOSEVELT DØD.

Idet bladet går i trykken kommer det sørgelige budskap at De forente staters president Franklin D. Roosevelt er død.

Roosevelt var nettopp begynt på sin fjerde periode som president og han residerte lenger i Det hvite hus enn noen annen i Amerikas historie. Dette er et ytre tegn på at De forente stater og hele menneskehetten har lidt et smertelig tap, som nå just i seierens tider kjennes så mye tyngre. For i den samarbeidets og fordragelighetens fred som folkene nå venter på, er det kanskje særlig Roosevelts ord som ville bli hørt og fulgt. Roosevelt ledet De forente Staters politikk i en tid da landet var rystet i sine økonomiske grunnvoller. Hans friske og ekte demokratiske innsats for å berge Amerika ut av disse indre vansker er en stor manns verk, men vil likevel tre tilbake for det han har gjort for å redde verden. Med hele sin personlighets tyngde, glød og sjarme kjempet han mot de tendenser som ville at De forente Stater skulle stå som tilskuer til de livsfiendtlige angriperhasjonenes ødeleggelsesverk på den annen side av havene. Han har fått det amerikanske folk til å forstå at dette var en fare som truet dem selv og at Amerika var blitt et rike i midten som måtte spille en hovedrolle og dele ansvaret for dens skjebne. Roosevelts fire friheter er blitt den enkleste og i beste forstand populære formulering av målet med frihetskampen. Verdens rikeste land med sin pågangsmotige befolkning har vært en uunnværlig og kanskje den viktigste faktor for den endelige seier, og det er Roosevelts fortjeneste framfor noen annens at det skjedde så fort og i slikt omfang. "Alt vi eier skal settes inn", sa Roosevelt, "vi tviler ikke på seieren, og vi spør ikke om prisen". Han fikk leve lenge nok til å oppleve amerikanernes militære triumfer, på hav og land og i luften, men jubelen på den endelige seierens dag vil bli betraktelig dempet ved tanken på at han som har størst andel i den ikke er mere.

Det er kanskje vanskeligere å vinne freden enn krigen, og Roosevelt rygget ikke tilbake for oppgaven. Amerika måtte ikke gjøre Wilsons og mellomkrigstidens isolasjonistiske feil om igjen. Hele Roosevelts misjon kommer fram i disse ordene fra talen til Kongressen etter Jalta: "De forente staters senat og det amerikanske folk vil snart måtte ta en stor avgjørelse som vil bestemme De forente Staters - og verdens - skjebne for generasjoner framover. Her går ingen middelvei. Vi må ta på oss ansvaret for samarbeid i verden, gjør vi ikke det, må vi bære ansvaret for en ny verdenskonflikt".

En slik mann dør ikke fordi om hans legeme dør. Roosevelts innsats for verdens framgang har satt varige spor, og hans politiske linje vil være en ledestjerne til bedre forhold i hele verden.

vVv